

Sanhedrin (Mishnah 23a, according to the Gemara's initial understanding)

דיני ממונות בשלשה — **Monetary cases** are judged by a court of **three**. How are the judges chosen? זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד — **This litigant selects for himself one** court of three, **and that** litigant **selects for himself one** court of three, ושניהן בוררין להן עוד אחד — **and both** litigants together **select for themselves one more** court of three, for a total of nine judges. דברי רבי מאיר — **These are the words of R' Meir**. וחכמים אומרים — **But the Sages say:** שני דינין בוררין להן עוד אחד — **The two judges** selected by the litigants **select for them one more** judge.

Sanhedrin (Gemara 23a)

מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד — **What is** the meaning of the Mishnah's statement that **this** litigant **selects for himself one** court of three **and that** litigant **selects for himself one** court of three, and together they select a third court of three? בתלתא סגי — **Three judges suffice** for monetary cases! — ? —

קשזה בורר לו בית דין אחד וזה בורר לו בית דין — **This is what [the Mishnah] is saying:** In an instance when **this** litigant **selects for himself one** court of three **and [the other]** litigant rejects his choice and **selects for himself another** court of three, which in turn is rejected by the first litigant, ושניהן בוררין להן עוד אחד — **both** litigants together **select for themselves another** court that is mutually acceptable. Certainly, however, only three judges are required for judgment.

ואפילו ליה מצי מעכב — Is it true that **even a debtor can prevent** his creditor from having their case tried by the court of his choice? והאמר ר' אלעזר — **But R' Elazar has said** in reference to the law that a litigant may reject a local court in favor of the central court: לא שנו אלא מלכה — **They taught** this law **only in regard to a creditor**, אבל ליה — **but if a debtor** wishes to have his case judged by the central court, כופין אותו ודן בעירו... — **we nevertheless force him to litigate in his home town...** How can the Mishnah rule that any litigant, including a debtor, may reject a court selected by his counterpart?

The Gemara offers another answer:

אפילו תימא מומחין — **Even if you say** that we are dealing with a case where the creditor chose a court of **expert [judges]**, the debtor can nevertheless choose a different court — if, **for example**, the two courts in question are **the courts of Rav Huna and Rav Chisda**, which were located in the same city. In such a case the debtor need not bow to the creditor's choice, דקאמר ליה — **for [the debtor] can say to [the creditor]:** מי קא מטרחנא לך — **Am I imposing on you** by requesting that we go to the other court? Since traveling to another local court is not an undue imposition, the debtor may reject the court that the creditor selected.

Sanhedrin (32b)

תנו רבנן — **The Sages taught in a Baraisa:** "צדק צדק תרדוף" — The pasuk states: **Righteousness, righteousness, shall you pursue.** — הלך אחר בית דין יפה — This teaches that one should **go after the best court** available to have his case adjudicated — אחר רבי אליעזר — **for example, after R' Eliezer, to** the town of **Lod**, — אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל — **and after Rabban Yochanan ben Zakkai to** the town of **Beror Chayil**.

שיטת הנמוקי יוסף

נמוקי יוסף (סנהדרין כג.) - נקיטין דכל היכא דאיכא מומחין ויש בעיר גדולים מהם שומעין בין למלוה בין ללוה לדון בפני בית דין הגדול כאוקימתא דרב פפא, והיכא שאין בית דין זה גדול מזה בעיר אחת שומעין למלוה דעבד לזה לאיש מלוה.

ב"ח - רב פפא הכי קאמר דאפילו גבי מומחין מצי ליה לעכו"ב ולהשמיט מבית דין לבית דין ומיהו דוקא מבית דין זוטא לרבה כגון מרב חסדא לרב הונא אבל בשוין למלוה שומעין ולא ללוה דעבד ליה, ואין צריך לומר דאין שומעין להשמיט מהגדול לקטן דאפילו לתובע אין שומעים, וכן פירש בנימוקי יוסף.

שיטת הסמ"ג

סמ"ג (מצוה עשה צז) - אם יש שני תלמידי חכמים בעיר זה, אחד גדול מחבירו יכול אחד מבעלי הדין לומר לא אדון בפני זה אלא מפני שני אף על פי שהוא קטן ממנו מאחר שהם בעיר אחת, וכדמוכח בריש פרק זה בורר גבי בית דין דרב הונא ורב חסדא דאמר ליה מי קא מטרחנא לך נלך ונדון בפני רב חסדא אף על פי שאינו גדול כרב הונא.

בית יוסף - יש לדקדק בדברי סמ"ג שאם יכול אחד מבעלי הדין לומר לא אדון בפני זה אלא בפני זה כשבעל דין זה יאמר כך גם חבירו יאמר לא אדון בפני זה שאת אומר אלא בפני האחר ואם כן מי ידון ביניהם, וצ"ל דאין הכי נמי שזה יכול לעכב על בית דינו של זה וזה יכול לעכב על בית דינו של זה וצריכין לברור בית דין השווה לשניהם. [תומים: ומצי מעכב על התובע עד שיבררו שנים יחד בית דין שלישי המרוצה לשניהם. וע' הלכה פסוקה 181 - שאין הנתבע זכאי אלא להתנגד.]

דרישה (יד, ג) - דעת הסמ"ג מדקאמר סתמא כגון בית דין דרב הונא ורב חסדא כו' משמע אפילו מרב הונא לרב חסדא שהיה תלמידו וקטן ממנו... דכל היכי דיכול להסתלק הוה כגוונא דיבמה הולכת אחר היבם דאפילו מבית דין גדול לקטן ממנו. [וע"ע דברי משפט ו, רעח.]

ב"ח - כיון דשניהם בעיר אחת ומכירין לשני הבעל דינים ליכא טעמא דבוש ממנו ומאי קא מטרחנא לך, גם זה החכם ראוי לדון כמו האחר הגדול ממנו, ותו דלילך למרחקים לחכם גדול וחשוב שפיר יכול לכופו לילך שם מדכתיב צדק צדק תרדוף הלך אחר בית דין יפה וכו' אבל כשהם בעיר אחת אין ספק שאם יהיה איזה ספק לחכם הקטן ממנו שישאל לגדול. [וע"ע אורים יד, יז.]

ישועות ישראל (יד, ג) - המעיין בחידושי הר"ן יראה... דווקא לבית הוועד דהוא מופלג הרבה במידת דין זה בחכמה ובמנין מצי טעין התובע אבל כשאינו מופלג הרבה בחכמה ובמנין מזה יכול גם הלוה לומר שידון לפני ב"ד הקטן, ולפי זה אף כששני ב"ד אינן בעיר אחת אלא שהמרחק שווה... מצי קם הנתבע לאשתמוטי ולומר הרי הבית דין זה גם כן מומחה, ולפ"ד הב"ח והתומים כיון שאינן בעיר אחת יכול המלוה לכופו לפני הגדול יותר.

הלכה

שלחן ערוך (יד, ג) - יש אומרים שאם יש שני תלמידי חכמים בעיר אחת האחד גדול מחבירו יכול אחד מבעלי דינים לומר לא אדון בפני זה אלא בפני זה ואף על פי שהוא קטן ממנו כיון ששניהם בעיר אחת.

סמ"ע (יד, כא) - צ"ע למה לא הביא מור"ם דעת הטור שחולק על זה.

נתיבות המשפט (חדושים יד, יב) - ויושבין שניהם, ואם אינן רוצין לישיב יחד הנתבע כחו גדול לדחות להתובע לדון לפני מי שהוא רוצה.

כשאחד בית דין קבוע

ערוך השלחן (יד, ז) - אם אין בית דין קבוע בעיר... יפה כח הנתבע לדון אצל החכם שרוצה אפילו כשהוא הקטן.

מאזנים למשפט (יד, ג) - ואם אחד דיין קבוע בעיר צריך לבוא לפניו אף שחבירו שאינו קבוע גדול המינו. [וע"ע הלכה פסוקה 178 ודרכי חושן.]

1] If the malveh wants to go to the vaad out of town, he is allowed to so that the loveh will be intimidated, because it is more likely justice will be served, because there is a mitzvah to use a better beis din, and because the loveh is an eved.

If the loveh wants to go to the vaad out of town, he cannot force the malveh because the malveh should not have to spend \$100 to recover \$100 (and he's probably stonewalling).

If there is a beis din gadol out of town, according to *Tosafos* and Rama, even the loveh can demand that one.

Mordechai says that the custom now is that as long as there is a qualified beis din in town, neither can demand to go out of town under any circumstance, because of cheaters, and because there isn't such intimidation nowadays even out of town.

2] If they live in different towns, the malveh has to come to the loveh because he has the pain.

3] If they are arguing about which permanent beis din to go to in town (Belz vs. Bobov):

—According to Nimukei Yosef, the loveh can say he wants to go to a bigger beis din. The only reason he can't take it out of town is because he can't make the malveh spend money, but in this case he can say he is not causing him any trouble. But he can't demand an equal or smaller beis din, because the malveh can say he wants the bigger beis din. If the malveh can take the loveh to a bigger one out of town, he can certainly take him to bigger one in town because there is a mitzvah to use the best beis din, because it is more likely that justice will be served, because the loveh will be intimidated, and because the loveh is an eved.

—According to Smag, the malveh can't force him to go to the better one because justice will be served just as well in town because the smaller one will consult with the larger one. Also, the loveh is equally intimidated in both local courts. He is also causing the malveh no trouble and the court is qualified.

If one of the courts is permanent, neither party can demand a non-permanent court (Yeshiva bochurim).